

KRLD OTWIERA SIĘ NA ŚWIAT

DR SÉAN WILSON/PRIME IMAGES 1

Na dwa dni września 163 entuzjastów lotnictwa z całego świata przyjechało do Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD), aby być świadkami przełomowego wydarzenia – Międzynarodowych Pokazów Lotniczych w Wonsan. Zorganizowane przez londyńskie biuro podróży Juche Travel Services pierwsze w historii KRLD air show, które oficjalnie miało na celu „promowanie ducha pokoju i przyjaźni między narodami poprzez popularyzację lotnictwa i sportów lotniczych”, stało się wyjątkową okazją do zrobienia czegoś, co było wcześniej nie do pomyślenia – sfotografowania samolotów używanych przez lotnictwo Koreańskiej Armii Ludowej (KAL).

Między 24 a 25 września 2016 roku międzynarodowe lotnisko w Kalma stało się miejscem pierwszego w historii KRLD otwartego dla publiczności air show. Na pokazie obok 163 odwiedzających Koreę obcokrajowców obecnych było także 15 tys. mieszkańców Wonsan i 3 tys. mieszkańców stołecznego Pjongjangu. Samo lotnisko, które znajduje się na wschodnich obrzeżach miasta portowego Wonsan (prowincja Kangwŏn), jest drugim co do wielkości portem lotniczym w kraju i zostało niedawno gruntownie zmodernizowane. W czerwcu 2013 roku firma architektoniczna PLT Planning & Architecture Ltd z Hong Kongu ogłosiła plan całkowitej przebudowy kosztem 200 mln USD tej byłej bazy lotnictwa wojskowego, przekształcając ją w lotnisko podwójnego przeznaczenia: port międzynarodowy i no-

POKAZY LOTNICZE WONSAN 2016

wczesną wojskową bazę lotniczą. Realizowane na zlecenie Koreańskiej Armii Ludowej (KAL) prace budowlane rozpoczęły się 4 lipca 2014 roku, a zakończyły na początku lipca 2015 roku. W tym samym miesiącu na lotnisku odbyło się pierwsze ważne wydarzenie – wystawa samolotów Sił Powietrznych KAL. Pierwszy komercyjny lot cywilny miał miejsce 24 września 2015 roku, gdy na lotnisku wylądował należący do Air Koryo turbośmi-

głowy samolot pasażerski Antonow An-24RW, którego lot stanowił element związanej z lotnictwem cywilnym wycieczki zorganizowanej przez Juche Travel Services.

W pierwszym dniu pokazów największą uwagę przyciągały solowe pokazy w wykonaniu następujących statków powietrznych: Hughes MD 500E (369E), Mikojan-Guriewicz MiG-29 (9.13), Suchoj Su-25K oraz Mil Mi-8MTW-1. Wykonywano również

Wonsan Air Festival 2016

- ▼ Najnowocześniejszy myśliwiec KRLD, czyli MiG-29 9.13 na dobiegu z użyciem spadochronu hamującego.

- ▲ Jeden z dwóch prezentowanych na pokazach MiG-ów-21bis pilotowanych przez kobiety.

loty grupowe w formacjach czterech MD 500E, trzech Su-25K i dwóch MiG-21bis. Te ostatnie były pilotowane przez kobiety.

Z kolei podczas drugiego dnia pokazów narodowy przewoźnik Korei Północnej, linie Air Koryo, zaprezentował w powietrzu i udostępnił do lotów widokowych sześć typów używanych przez siebie maszyn. Były to An-24RW, Iljuszyn Il-18D, Il-62M, Il-76MD, Tupolew Tu-134B-3 i Tu-154B. Również na drugi dzień dostępne do lotów były trzy Mi-8T, jeden Mi-8MTW-1 i dwa An-2/Shijiazhuang Y-5, a na wystawie statycznej pokazano MD 500E, MiG-29 izdzielije 9.12, Su-25K i MiG-21bis.

Szczególną uwagę zagranicznych widzów przykuł jeden niepozorny samolot, P-750 XSTOL. Z uwagi na sankcje, jakimi została obłożona KRLD, obecność na pokazie tej maszyny wywołała wśród zebranych zrozumiałą sensację. Ten 10-osobowy, wielozadaniowy turbośmigłowiec został zbudowany w nowozelandzkich zakładach Pacific Aerospace ze znaczącym wykorzystaniem podzespołów wyprodukowanych w USA przez takie firmy

jak Honeywell, Garmin i Pratt & Whitney. W grudniu 2015 roku producent z Nowej Zelandii potwierdził, że sprzedał samolot chińskiej firmie Free Sky Aviation. Obecnie nowozelandzkie Ministerstwo Spraw Zagranicznych bada, w jaki sposób maszyna mogła trafić do KRLD.

SAMOLOTY SIŁ POWIETRZNYCH KAL

Zgodnie z przewidywaniami Siły Powietrzne i Obrony Przeciwlotniczej KAL pokazały tylko najnowocześniejsze z posiadanych maszyn. Zatem, ku rozczarowaniu wielu widzów, nie było możliwości obejrzenia rzadkich już dziś na niebie zabytków, takich jak Il-28/Harbin H-5, MiG-15, MiG-17/Shenyang F-5, MiG-19/Shenyang F-6 czy wreszcie MiG-23ML. Zaprezentowano za to trzy MiG-i-21bis, sześć MD 500E, trzy Mi-8T jednego Mi-8MTW-1, jednego MiG-a-29 izdzielije 9.12, jednego MiG-a-29 izdzielije 9.13, pięć Su-25K oraz trzy An-2/Y-5. Świadomość, że w ogóle można było zobaczyć te samoloty na żywo, nie mówiąc już o ich fotografowaniu, była dość niezwykłym przeżyciem.

- ▼ Siły powietrzne KRLD dysponują 36 samolotami szturmowymi Su-25, w tym 32 jednomiejscowymi Su-25K.

▲ Mi-8MTW-1 w wersji salonka do przewozu najważniejszych osób w państwie.

Niestety brak jest dokładnych informacji dotyczących aktualnego stanu posiadania Sił Powietrznych KAL, które składa się głównie ze starszych samolotów pochodzenia sowieckiego. Uważa się, że w północnokoreańskim lotnictwie służy obecnie około 110 tys. żołnierzy, a stan posiadania obejmuje ponad 800 samolotów bojowych, 300 śmigłowców i ponad 300 samolotów transportowych. Jednak nie wiadomo, jak wiele z tych maszyn znajduje się nadal w służbie operacyjnej lub jest w pełni sprawnych.

Najnowocześniejszym samolotem bojowym Sił Powietrznych KAL jest obecnie MiG-29 wersji izdzielije 9.12B i izdzielije 9.13. Przed przybyciem MiG-29 główną siłę lotnictwa stanowiły myśliwce MiG-15 i MiG-17/F-5, które zostały dostarczone w latach 50. ubiegłego wieku, a także nowsze

MiG-19 i MiG-21, które otrzymano w latach 60. i 70. Po 1980 roku za sprawą Chin do Korei Północnej trafiły myśliwce Chengdu F-6 i F-7, a gdy w podobnym okresie doszło do ocieplenia stosunków ze Związkiem Radzieckim, nastąpiły dostawy samolotów MiG-23, MiG-29 i Su-25.

Uważa się, że docelowo Siły Powietrzne KAL miały otrzymać 45 MiG-ów-29, ale rzeczywistość liczbą przekazanych maszyn była niższa. W latach 1988–1992 dostarczono w sumie 14 samolotów tego typu, w tym 12 jednomiejscowych MiG-29 izdzielije 9.12B i dwa szkolne dwustery MiG-29UB izdzielije 9.51. Informacje dotyczące kolejnych dostaw są znacznie mniej pewne. Wydaje się, że KRLD otrzymała w formie zestawów do samodzielnego montażu do dziesięciu MiG-29 izdzielije 9.13, co czyniłoby ją pierwszym zagranicznym odbior-

cą tej wersji MiG-29. Samoloty te zostały zapewne zmontowane w fabryce w Panghyŏn, którą zbudowano specjalnie w celu stworzenia linii montażowej dla zakupionych MiG-29. Podobno pierwsze dwie zmontowane na miejscu maszyny oblatano 15 kwietnia 1993 roku, w rocznicę urodzin przywódcy państwa Kim Ir Sena. Montaż MiG-29 został zakończony pod koniec 1993 roku, jednak z powodu katastrofy jednego MiG-a-29UB, która wydarzyła się w kwietniu 1989 roku, do tego czasu aktywna flota tego typu maszyn została zredukowana do 16 samolotów. Mimo to zakład w Panghyŏn na-

▼ Nieoczekiwany bohater pokazów w Wonsan, czyli nowozelandzki P-750 XSTOL, który w niewyjaśnionych okolicznościach trafił do KRLD.

▼ Iljuszyn Il-18D kołuje na start. Zawraca uwagę oszczędne gospodarowanie paliwem poprzez wyłączenie zewnętrznych silników.

dal kontynuował swoją działalność, a jednym z ciekawszych programów, jakie tam realizowano, była instalacja pochodzącego z MiG-a-29 radaru N-019 Rubin na samolocie An-24, co, jak sądzą niektórzy, mogło być próbą pozyskania powietrznego stanowiska wczesnego ostrzegania (AEW). Obecnie uważa się, że na stanie Sił Powietrznych KAL znajduje się 30 MiG-ów-29, w tym 20–25 MiG-ów-29 izdzielije 9.12B, sześć MiG-ów-29 izdzielije 9.13 i 4–5 MiG-ów-29UB. Niektóre źródła wskazują jednak, że na zdjęciach satelitarnych nigdy nie naliczono jednocześnie więcej niż 12 samolotów. W myśliwce MiG-29 wyposażony jest 55. Pułk Lotnictwa Gwardii z bazy lotniczej w Sunchon, która znajduje się 43 km na północ od Pjongjangu.

Trzon floty samolotów myśliwskich Sił Powietrznych KAL stanowią starsze MiG-i-21. Niestety brak jest informacji na temat dokładnej liczby dostarczonych maszyn, ale uważa się, że w okresie 1963 i 1966–1999 otrzymano ze Związku Radzieckiego, Chin i Kazachstanu co najmniej 200 tego typu samolotów. Wśród nich znalazły się maszyny MiG-21F-13 (izdzielije 74)/Chengdu F-7B, MiG-21PFM (izdzielije 94), MiG-21MF (izdzielije 96F) i MiG-21bis (izdzielije 75). Oprócz myśliwców w tym samym okresie dostarczono od 30 do 50 szkolnych maszyn dwumiejscowych, takich jak MiG-21U (izdzielije 66), MiG-21US (izdzielije 68) i MiG-21UM (izdzielije 69), a także prawdopodobnie chińskie Guizhou FT-7 (zbudowane na bazie MiG-a-21UM).

Pierwszymi myśliwcami rodziny MiG-21 były dostarczane w latach 1966–1967 samoloty odmiany MiG-21F-13, których najprawdopodobniej otrzymano około 80 sztuk. Niektóre źródła podają, że według raportów US Defense Intelligence Agency pierwsza eskadra złożona z 14 myśliwców MiG-21F-13 uzyskała gotowość operacyjną już w roku 1963. Szacuje się, że okresie od 1968 do 1971 roku inwentarz północnokoreańskiego lot-

nictwa wzbogacił się o 65 MiG-ów-21PFM, a po 1974 r. miały przybyć kolejne 24 samoloty. Niektóre źródła podają również, że Siły Powietrzne KAL eksploatowały pewną liczbę MiG-21PF (izdzielije 76), lecz inne źródła poddają to twierdzenie w wątpliwość, wskazując na możliwość mylnej identyfika-

dostawy MiG-21 miały miejsce w roku 1999, kiedy to za sumę 8 mln USD pozyskano nielegalnie z Kazachstanu około 30 MiG-ów-21bis. Choć podczas imprezy pokazano jedynie trzy MiG-i-21bis odmiany izdzielije 75A, to całkiem możliwe jest, że wraz z nimi otrzymano także MiG-i-21bis izdzie-

▲ Śmigłowiec Hughes MD500E w efektywnym manewrze pionowym. W jaki sposób Koreańczycy utrzymują w sprawności zachodni sprzęt pozostaje tajemnicą.

cji wersji ze względu na duże podobieństwo do samolotów odmiany PFM. Podobno w 1985 roku pozyskano aż 150 myśliwców MiG-21MF. Należy przy tym zaznaczyć, że w takim wypadku, o ile te dane są prawdziwe, ogólna liczba myśliwców MiG-21 wszystkich odmian znacznie przekroczyłaby 200 egzemplarzy, co do tej pory było uważane za wartość maksymalną. W latach 1989–1991 Chiny miały przekazać Koreańczykom 30 szt. F-7B, jednak możliwe jest, że w tej liczbie zawiera się również kilka dwumiejscowych FT-7B. Ostatnie

lije 75B, ponieważ samoloty tej odmiany były również używane w lotnictwie Kazachstanu.

W lipcu 2013 roku władze Panamy zatrzymały i przeszukały pod kątem kontrabandy północnokoreański statek Chong Chon Gang. Na pokładzie odnaleziono ukryty ładunek w postaci rozłożonych na części dwóch samolotów MiG-21. Później do tych samolotów przyznał się rząd w Hawanie, twierdząc, że maszyny były transportowane do KRLD w celu przeprowadzenia na nich prac remontowych, po których miały wrócić na Kubę.

▲ Zmodernizowany An-2 z wydatnymi antenami zamontowanymi na górze i dole kadłuba. Część maszyn została wyprodukowana przez PZL Mielec.

Najlepszym samolotem wsparcia sił naziemnych w arsenale Sił Powietrznych KAL jest szturmowy Su-25. W latach 1987–1989 nabyto w sumie 32 jednomiejscowe Su-25K i cztery dwumiejscowe Su-25UBK. Uważa się, że pod koniec 1988 i na początku 1999 roku podczas nieudanych prób lądowania doszło do dwóch wypadków z udziałem Su-25K. Obie maszyny zostały wtedy mocno uszkodzone. Jeden z tych samolotów został naprawiony i po remoncie powrócił do służby, lecz uszkodzenia drugiego okazały się nieodwracalne. Wszystkie Su-25 operują z bazy w Sunchon, a niektóre źródła wskazują, że znajdują się na stanie jednej z eskadr wspomnianego już 55. pułku lotnictwa gwardii.

W okresie od połowy 1983 roku do początku 1985 KRLD udało się nielegalnie wejść w posiadanie łącznie 85 amerykańskich śmigłowców Hughes MD 500D i E oraz dwóch demonstratorów wersji 300C. Właściwie w ramach kontraktu o wartości około 40 mln USD dwaj przedstawiciele posiadającej siedzibę w Hollywood firmy Associated Industries, Ronald H. Semler i Monte Barry Semler, zgodzili się sprzedać 100 śmigłowców MD 500D/E, jednak ostatnia dostawa 15 maszyn została wstrzymana. Pierwsze wyraźne zdjęcia północnokoreańskich MD 500E uzyskano dopiero 27 lipca 2013 roku, podczas defilady, która odbyła się z okazji 60. rocznicy podpisania rozejmu kończącego wojnę koreańską. Uważa się, że śmigłowce zostały zakupione w celu wsparcia działań sił specjalnych. Jednak, jak się okazało w przypadku śmigłowców biorących udział we wspomnianej defiladzie,

część z nich została wyposażona w kierowane przewodowo pociski przeciwpancerne 9M14 Malutka. Część źródeł uważa, że tym sposobem na lekkie maszyny szturmowe mogło zostać przebudowanych nawet 60 śmigłowców.

Szacuje się, że Siły Powietrzne KAL posiadają około 300 dwupłatowych samolotów transportowych An-2/Y-5. Te będące w służbie od przełomu lat 40. i 50. samoloty są jednym z podstawowych środków transportu dla jednostek sił specjalnych. Pierwszymi dostarczonymi An-2 były maszyny zbudowane w Związku Radzieckim, ale w późniejszym okresie napłynęły An-2T i An-2W produkowane na licencji w polskich zakładach PZL Mielec oraz chińskie Y-5. Zaprezentowane na pokazach dwupłaty najprawdopodobniej zostały poważnie zmodyfikowane, ponieważ na górze i pod tylną częścią kadłuba widniały okazałe rozmiary anteny. Mniejsze anteny mieczowe znajdowały się także po prawej stronie części nosowej, tuż pod kabiną. Tego samego rodzaju anteny można było również dostrzec w podobnym miejscu na samolotach MiG-29 i Su-25K oraz śmigłowcach MD 500E. Z kolei MiG-i-21 podobne anteny miały zamontowane po prawej dolnej części kadłuba, obok zasobnika z działkiem.

Ostatnim typem zaprezentowanym na pokazach były średnie śmigłowce transportowe Mi-8T, wśród których znajdował się pojedynczy Mi-8MTW-1 w konfiguracji do przewożenia VIP-ów. Uważa się, że Korea Północna otrzymała około 80 egzemplarzy Mi-8 różnych wersji.

LINIE AIR KORVO

Operująca z portu lotniczego Pjongjang-Sunan linia lotnicza Air Koryo posiada flotę 18 samo-

lotów, na które składają się trzy An-24RW, dwa An-148-100B, jeden Il-18D, cztery Il-62M (dwa z nich są pomalowane w barwy państwowe i wykorzystywane do transportu VIP-ów), dwa Tu-134B-3, trzy Tu-154B (dwa są obecnie uznawane za nieletne i stoją na lotnisku Pjongjang-Sunan), jeden Tu-154B-2, jeden Tu-204-100B, a także jeden Tu-204-300. Air Koryo dysponuje także trzema samolotami transportowymi Il-76MD, które realizują przewozy towarowe. Większość źródeł identyfikuje te samoloty jako wersję TD, ale można również spotkać pogląd, że zostały one zbudowane jako Il-76MD z dołączoną częścią ogonową towarowego Il-76TD, w której wyeliminowano charakterystyczne dla wojskowych Il-76MD ogonowe stanowisko strzeleckie. Chociaż Il-76 są wykorzystywane do transportu ładunków cywilnych, w sierpniu 2013 roku wypłynęło zdjęcie jednego z tych samolotów, przypuszczalnie należącego do linii Air Koryo, w kamuflażu wojskowym. Obecnie maszyna ta ponownie lata w barwach Air Koryo.

Począwszy od 2012 roku, Juche Travel Services zorganizowało kilka wycieczek dla miłośników koreańskiego lotnictwa cywilnego, które posiada na stanie maszyny uważane dziś za zabytkowe. Najwyraźniej naczelne władze KRLD doszły do wniosku, że dużo wyższy przychód mogą wygenerować organizowane z większym rozmachem pokazy lotnicze. Podczas gdy w poprzednim przypadku możliwość robienia zdjęć ograniczała się jedynie do floty Air Koryo, to w tym niezwykłym geście otwarcia się na świat Najwyższy Przywódca Kim Dzong Un umożliwił cudzoziemcom fotografowanie użytkowanych obecnie samolotów Sił Powietrznych KAL. Kolejne tego rodzaju wydarzenie zostało zaplanowane na rok 2017, ale dopiero czas pokaże, czy pokazy lotnictwa Korei Północnej zostaną na stałe w kalendarzu międzynarodowych imprez lotniczych. ■

Przełożył: Marcin Strembski.

Fotografie w artykule: autor.

Wonsan Air Festival 2016

Lotnictwo – profesjonalny magazyn poświęcony historii, współczesności i perspektywom lotnictwa wojskowego, cywilnego oraz kosmonautyce. Ukazuje się od 1998 roku. W czasopiśmie prezentowane są obszernie i bogato ilustrowane monografie samolotów wojskowych i cywilnych statków powietrznych, artykuły poświęcone węzłowym problemom lotnictwa i kosmonautyki, opisy sił powietrznych poszczególnych krajów, najciekawszych kampanii, operacji i bitew lotniczych, historie jednostek, sylwetki ludzi lotnictwa, sprawozdania z najważniejszych imprez lotniczych w kraju i na świecie oraz aktualności i ciekawostki lotnicze. Silną stroną czasopisma jest doborowy zespół autorów, który gwarantuje rzetelność, różne punkty widzenia na omawiane tematy oraz wysoki poziom merytoryczny prezentowanych treści. Każdy numer liczy 100 stron. Więcej na naszej stronie internetowej: www.magnum-x.pl

numer
specjalny 17

w kioskach
od 22 listopada

Lotnictwo magazyn miłośników
lotnictwa wojskowego,
cywilnego i kosmonautyki

W wydaniu grudniowym znajdą Państwo:

- Arabskie zakupy w USA
- Nowe samoloty, połączenia i partnerzy LOT-u
- Rosyjskie lotnictwo pokładowe powraca na Morze Śródziemne
- Nowe, zapowiedziane rozważane... – producenci samolotów pasażerskich wciąż poszerzają swoją ofertę
- Wielozadaniowy samolot bojowy Dassault Rafale – cz. III
- Polskie M-346 *Bielik* przyleciały do kraju
- Bezzałogowe systemy powietrzne na Międzynarodowym Salonie Przemysłu Obronnego
- Siły Powietrzne Malezji
- Ppłk pil. dr Bernard Karol Buchwald (1917-2013)
- Mitsubishi Ki-30 i Kawasaki Ki-32

MAGNUM X

Najlepsze czasopisma o profilu militarnym w Polsce i Europie Centralnej

MAGNUM-X Sp. z o.o.

al. Stanów Zjednoczonych 51/316; 04-028 Warszawa

tel.: 22 810 05 24, 22 810 05 37, 22 810 05 67

e-mail: magnum@magnum-x.pl • www.magnum-x.pl